

เมื่อมาเลย์มุสลิมกรุงเทพฯ และปริมณฑล กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

When Malay-Muslim Bangkok
and its Suburb have become a part of Thai Society

บทคัดย่อ

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนไทยมาเลย์มุสลิมจากดินแดนรัฐปาตานีรวมถึงประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งรกรากอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลในอดีตนั้นมาจากหลายปัจจัย ทั้งจากเหตุผลด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาเป็นสำคัญ ในระยะเริ่มแรกของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันว่า ปัจจัยด้านการเมืองนับเป็นที่มาสำคัญ ในขณะที่ระยะต่อมาปัจจัยด้านเศรษฐกิจถือเป็นตัวแปรสำคัญในการนำพาการย้ายถิ่นฐาน ภายใต้เหตุผลและที่มาดังกล่าว บทความชิ้นนี้จึงต้องการนำเสนอ ประเด็นว่าด้วยวิถีชีวิต สถานภาพความเป็นอยู่ รวมถึงแนวคิดของชาวมุสลิมภายใต้ความแตกต่างหลากหลายของสังคมพหุนิยมไทย ซึ่งต้องผ่านกระบวนการทางสังคม โดยใช้การสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์

Abstract

The migration of Malay Muslims in the past from Patani area and other parts of Southeast Asia to settle down in Bangkok and its Suburb rooted from various factors these include economic, social and political reasons. It is importantly depending on time and space. The earliest migrations are debatable that they were from political reason, while the next migration was rooted from economic reason. From the above reason, this article is aimed to present issues related to the way of life, status of living, including the Malay Muslims' thoughts conditioned by diversity and plurality of Thai society which had to pass various social processes by examining documents and some interviews.

บทนำ

แม้ว่ามุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอาจมีภูมิหลังในด้านที่มาจากต่างกันอย่าง อาதி มุสลิมเชื้อชาติปาเกีสถาน อินเดียน ซาอุดีอาระเบีย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกลุ่มที่มีเชื้อสายมลายู หรือมาเลย์ ทั้งนี้เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการเมืองการปกครองซึ่งเกี่ยวข้องกับการครอบครองดินแดนรัฐปัตตานีในอดีต และก่อให้เกิดการอพยพ/เคลื่อนย้ายถิ่นฐานภายใต้อำนาจของรัฐสยามและพัฒนาการต่อเนื่องภายใต้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจหรือการประกอบอาชีพนานาประการ ปัจจุบันชุมชนมุสลิมกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองของกรุงเทพฯ และปริมณฑล ภายใต้การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ด้วยอาชีพที่หลากหลาย (ณัฐพงศ์ บุญเหลือ, 2553) อาทิ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ นักการเมืองระดับชาติ และท้องถิ่น เจ้าของกิจการหรือธุรกิจ พ่อค้าแม่ขาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพาะปลูกข้าว ซึ่งนับได้ว่าเป็นอาชีพที่สำคัญที่กลุ่มคนมาเลย์มุสลิม ซึ่งพื้นที่อยู่อาศัยหลักๆ¹ ได้แก่ เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตลาดกระบัง และเขตหนองจอก ในขณะเดียวกันในจังหวัดปริมณฑลที่มีชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแบ่งตามจังหวัด อาทิ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ลำลูกกา ธัญบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว เป็นต้น

จากที่มาของปัจจัยที่นำมาสู่การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานอันเกี่ยวเนื่องกับเหตุผลทางการเมือง การปกครองในอดีตภายใต้ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษาและความรู้สึกแปลกแยกต่อการเป็นส่วนหนึ่งของสยามหรือกรุงเทพฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว และสถานการณ์ได้คลี่คลายมาเป็นลำดับ ดังปรากฏในปัจจุบันในสภาพ "การเป็นส่วนหนึ่ง" ของสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ หากแต่สภาพที่ปรากฏก็ยังคงมีข้อสังเกตบางประการว่าเป็นเช่นนั้นอย่างแท้จริงหรือไม่ บทความชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประเด็นว่าด้วยการสลายมายาคติและสถานะที่เคยดำรงอยู่ดังกล่าวว่ามีปัจจัยอะไรและกระบวนการใดบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

¹ ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายมลายูมุสลิมมีอยู่กระจายทั่วทุกพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร อาทิ พระโขนง บางกะปิ สวนหลวง ห้วยขวาง ดินแดง เจริญกรุง สาทร บางรัก ทุ่งครุ เป็นต้น ในขณะเดียวกันยังมีชุมชนขนาดใหญ่ในหลายจังหวัดประกอบด้วย อาทิ จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา เป็นต้น

การผสมกลมกลืนและหลอมรวมผลประโยชน์ ในการอยู่ร่วมของชุมชนไทยพุทธและชุมชนมาเลย์ มุสลิมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ชาวมาเลย์มุสลิมในพื้นที่
กรุงเทพฯ และปริมณฑลได้ตั้งชุมชนอยู่อย่างใกล้ชิด
กับชุมชนพุทธ รวมถึงชุมชนที่นับถือศาสนาอื่นๆ
มาเป็นเวลานาน ดังนั้นความสัมพันธ์และการ
ปฏิสัมพันธ์จึงเกิดขึ้นท่ามกลางความหลากหลายทาง
ศาสนาและวัฒนธรรมภายใต้หลักการสร้างชาติ
(สยามหรือไทยในปัจจุบัน) การกลายเป็นส่วนหนึ่ง
ของสังคมไทยดังกล่าวจึงมิได้ดำรงอยู่อย่างโดดๆ
หรือเป็นไปในลักษณะการกดทับหรือการใช้อำนาจ
ของรัฐในการบังคับ ชูเชิญให้ชาวมาเลย์มุสลิม
ยินยอมแต่ประการใด² เพราะด้วยสภาพความเป็นจริง
ชาวมาเลย์มุสลิมก็มิได้ตั้งตนแข็งขืนหรือปฏิเสธ
ต่อต้านไม่ยอมรับการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ
แต่อย่างใด ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะเหตุผล
และปัจจัยหลายประการที่โน้มนำ/ชี้้นำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงในเชิงความคิดและค่านิยมใน
ความเป็นมาเลย์มุสลิมดั้งเดิม

กระบวนการกลมกลืนทางสังคมและการเมือง
ซึ่งรัฐมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
รัฐได้ใช้อำนาจ ผ่านการกำหนดนโยบายและ
โครงการ รวมถึงแผนงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมี
หน่วยงาน/สถาบันหลักของรัฐ อันได้แก่ โรงเรียน
มหาวิทยาลัย หน่วยงานในสังกัดมหาดไทย เป็นต้น
กระบวนการกลมกลืนเหล่านี้เกิดขึ้นภายใต้สถาบัน
การศึกษาต่างๆ ดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก
เพราะการศึกษาเกี่ยวเนื่องกับการสร้างและการ
พัฒนาคน ซึ่งเกิดขึ้นในวัยเด็กจนเป็นผู้ใหญ่เข้าสู่

วัยแรงงาน ได้รับประโยชน์ตอบแทน (interest) ทั้งใน
รูปแบบอาชีพที่มีความมั่นคง และฐานะทางเศรษฐกิจ
สังคมที่ดีขึ้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนำมาซึ่ง
ความสุขสบายทั้งในระดับปัจเจกชนและครอบครัว
รวมถึงชุมชน จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการ
ผสมกลมกลืน (assimilation) หรือการกลายเป็น
ส่วนหนึ่งของสังคมในเวลาต่อมา ซึ่ง Immanuel Kant
นักวิชาการคนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ Alfred Schutz
(Zaner, 1961) อธิบายว่า มนุษย์ล้วนมีประสบการณ์
และนำมาสู่การสร้างจิตสำนึก รวมถึงการตระหนัก
ในเรื่องราวผ่านช่วงเวลาต่างๆ ทำให้มีลักษณะ
ประนีประนอมและมีกฎกติกาของสังคม ซึ่งเป็นไป
ตามทัศนคติตามธรรมชาติ (natural attitude)
ด้วยเป็นความเคยชิน ดังนั้นสังคมจึงเป็นตัวกำหนด
พฤติกรรมของคน นอกจากนี้ Schutz ได้อธิบายถึง
แนววิเคราะห์ “อัตวิสัยสัมพันธ์” (intersubjectivity)
ซึ่งอธิบายถึงเหตุผล/ปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมในสถานการณ์
ใดๆ ย่อมมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ดังกล่าวนั้น
และมีความตระหนักว่าเขาและพวกเขาควรจะทำ
ปฏิบัติเช่นไร เป็นไปในทิศทางเดียวกับคำอธิบาย
ของ Garfinkel (1984) ซึ่งอธิบายว่าการทำตาม

² ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ การเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมนั้นรัฐได้ใช้ผ่านกระแสการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม
และการเมือง รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ (โปรดดูเพิ่มเติมใน: อุทัย ดุลยเกษม, 2550, หน้า 81 และ วิสุทธิ์
บิลลาเต๊ะ, 2554, หน้า 10-12).

ในการปฏิบัติกิจการศาสนาของชาวมาเลย์มุสลิม นับเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนับได้ว่าเป็นการร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็ง ผ่านความร่วมมือกันของคนภายในชุมชนมุสลิมอีกด้วย

ระเบียบสังคมเป็นเพราะผลประโยชน์หรือความคาดหวังในรางวัลจากสังคม ทั้งนี้หากใช้แนวทางการอธิบายว่าด้วยแนวคิดการจัดสรรทรัพยากรของสังคมจากแนวคิดของ Easton (1965) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จะพบว่า การยอมรับอำนาจรัฐบางประการด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจหรือแม้แต่ยอมรับในด้านนโยบายของรัฐ นำมาซึ่งข้อต่อรองรับด้านผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนควรได้รับ กรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าความก้าวหน้าและความเจริญเติบโตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล (individual) และในระดับชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นผลมาจากค่านิยมและแนวคิดดังกล่าว

ในการปฏิบัติศาสนกิจของชาวมาเลย์มุสลิม นับเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนับได้ว่าเป็นการร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งผ่านความร่วมมือกันของคนภายในชุมชนมุสลิมอีกด้วย³ (วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ, 2554) รวมถึงต่างชุมชนที่ช่วยสร้างความรู้จักกันคุ้นเคยจนกลายเป็นเพื่อนและได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยเรื่องราวการทำมาหากิน การประกอบศาสนกิจในต่างประเทศ รวมถึงการติดต่อค้าขาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับภูมิหลังของแต่ละคนเป็นสำคัญ นอกจากนี้หลักปฏิบัติทางศาสนาที่วางอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคเท่าเทียมกันยังถือได้ว่ามีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการพัฒนาชุมชนและสังคมส่วนรวม ภายใต้ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ พื้นที่ชุมชนที่ตั้งอยู่รอบมัสยิดทั้งในเขตเมืองและปริมณฑลกรุงเทพฯ ล้วนได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการศึกษาและการรักษาสิ่งแวดล้อม ในด้านการศึกษานั้นก็ถือได้ว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาอบรมทั้งในระดับผู้ใหญ่จนถึงเยาวชน พิธีละหมาดใหญ่ประจำสัปดาห์ในวันศุกร์ ชาวมาเลย์มุสลิมจำนวนมากซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันเข้าร่วม มี “คอเต็บ” เป็นองค์ปาฐกทำหน้าที่กล่าวอธิบายถึงหลักคำสอนที่ถูกต้องของศาสนา สำหรับเยาวชนแล้วนอกเหนือจากช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการเรียนการสอนและการอบรมที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนเบื้องต้นทั้งในโรงเรียนสามัญและมัสยิด ซึ่งนับได้ว่าเป็นกระบวนการกลมกล่อมเกลาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสำนึกในความเป็นมุสลิมมีมากขึ้นเป็นลำดับ

³ อย่างไรก็ตาม ด้วยผลของแนวทางการพัฒนาโดยรัฐและกระแสทุนนิยมภายใต้โลกาภิวัตน์ทำให้มุสลิมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมจำนวนมากมีอาจต้านกระแสดังกล่าวได้ การปฏิบัติศาสนากิจจึงอาจเป็นเพียงประเพณีหนึ่ง มีได้อยู่บนพื้นฐานของสำนึกในความเป็นอัตลักษณ์ของตนแต่อย่างใด (โปรดดูเพิ่มเติมใน วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ, 2554, หน้า 11)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมของชุมชนมาเลย์มุสลิมในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน หากนำคำอธิบายของ Karl Marx รวมถึงสำนัก Marxist มาพิจารณาจะพบว่า กระบวนการการกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยของชาวมาเลย์มุสลิมนั้นมิได้เป็นเรื่องแปลกหรือเป็นสิ่งที่เกินเลยแต่ประการใด และก็มีใช้การหายไปหรือการเจือจางของจิตสำนึกในความเป็นมาเลย์มุสลิม ซึ่ง Marx อธิบายว่าพลังการผลิต ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมนับเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงสามารถอธิบายได้ถึงเหตุผลและที่มาของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ว่า แม้ว่าการดำรงอยู่ของชาวมาเลย์มุสลิมจะมีลักษณะของการรวมกลุ่มเป็นชุมชน มีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนและการอบรม รวมถึงโรงเรียนซึ่งสอนศาสนาควบคู่กับวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้กับบรรดาเยาวชนคนรุ่นใหม่มาโดยตลอดก็ตาม สำนึกในความเป็นชาวมาเลย์มุสลิมแบบดั้งเดิมจึงย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการ โดยเฉพาะการแปรเปลี่ยนจากจิตสำนึกการเป็นชาวมาเลย์มุสลิมกลายเป็น

“ชาวไทยมาเลย์มุสลิม” ที่อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันจิตสำนึกในความเป็นชาวมาเลย์มุสลิมได้ถูกสลายลงไปอย่างหมดสิ้นแล้วนั่นเอง แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือจิตสำนึกในความเป็น “มุสลิม” หรือ “อิสลาม” การสลายแนวคิดว่าด้วยความเป็นมาเลย์มุสลิมจึงเป็นการสลายมิติความเป็นเชื้อชาติที่มีอยู่แต่เดิมเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงสังคมและโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ (information technology - IT) หรือคอมพิวเตอร์ อาจนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกในความเป็นมาเลย์มุสลิมแบบดั้งเดิม พบว่า การตระหนักต่อความสำคัญของรัฐ/รัฐบาล ความเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และการยึดมั่นถือมั่นต่อความเป็นกลุ่มก้อนชุมชนแบบดั้งเดิมนั้นได้ถูกลดทอนความสำคัญลงเป็นลำดับ หากแต่มีลักษณะการให้ความสำคัญกับการปรับตัวรองรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงอยู่และรักษาสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าการหวงกลับเพื่อแสวงหาอดีตจนหลงลืมหรือละเลยความเป็นจริงที่เกิดขึ้น อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์

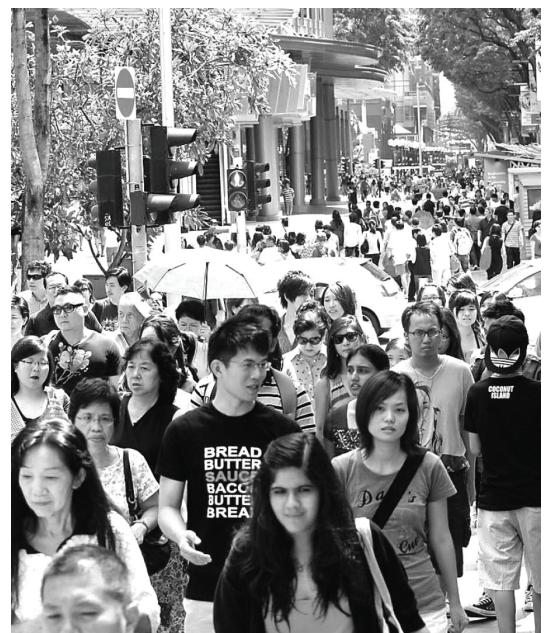

ดังกล่าวปรากฏผ่านการปรับตัวของชาวมาเลย์มุสลิมอย่างต่อเนื่อง อาทิ ด้านการศึกษา การเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศ ซึ่งโรงเรียนภายในประเทศที่เป็นศูนย์รวมบุตรหลานของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวมาเลย์มุสลิม คือ โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย ตั้งอยู่ในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ซึ่งระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรสามัญของชาติ มิใช่เป็นหลักสูตรด้านการศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ชนชั้นนำมาเลย์มุสลิมจำนวนมากต่างก็ให้ความสำคัญในลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านี้ล้วนเติบโตก้าวหน้าและมีบทบาทนำในสังคมมุสลิมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านวิชาการเป็นอย่างสูง ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงบางประการ กล่าวคือ พ่อแม่และตัวคนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยเลือกที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนสามัญในท้องถิ่นหรือที่ตั้งใกล้บ้านที่เป็นโรงเรียนรัฐบาลสายสามัญมิได้จำกัดหรือให้ความสำคัญว่าต้องเป็นโรงเรียนศาสนาเท่านั้น ด้วยมีมุมมองที่เห็นว่าบุตรหลานจำเป็นต้องมีความรู้ที่เปิดกว้างเท่าทันกับโลกสมัยใหม่ (นาเดียร์ (ชื่อเล่น), สัมภาษณ์, 2559)

ในขณะที่ ด้านเศรษฐกิจ ชาวมาเลย์มุสลิมในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมิได้ให้ความสำคัญกับประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบเดิมซึ่งเป็นอาชีพที่ทำให้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายยึดติดกับความเป็นชุมชนอีกต่อไป มีการขยายขยาย/เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชีพใหม่ตามความสนใจและโอกาสที่มีอยู่ การค้าขายและการลงทุนในกิจการต่างๆ จึงมีมากขึ้นเป็นลำดับ อาทิ การเปิดกิจการร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของชำ การลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ การเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รวมถึงข้าราชการ

สถานการณ์และสภาพการณ์ของสังคมมาเลย์มุสลิมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน มีผลทำให้โดยรวม “ชาวมาเลย์มุสลิม” ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีจิตสำนึกและการตระหนักถึงความเป็นตัวตนของคนต่างถิ่นลดทอนความสำคัญลงเป็นลำดับ ขณะเดียวกันความรู้สึกและการตระหนักรู้ได้แปรเปลี่ยนกลายเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจิตสำนึกจะเป็นคนไทยมากกว่าการเป็นคนมาเลย์มุสลิม หากแต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้วยังคงปรากฏสิ่งบ่งชี้หลายประการที่อาจเป็นคำถามที่ต้องแสวงหาคำอธิบายว่าโดยความเป็นจริงแล้วพวกเขา (ชาวมาเลย์มุสลิม) ละทิ้งความสำนึกดั้งเดิมจริงๆ หรือไม่ สภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน ความเป็นชาวมาเลย์มุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีวิถีชีวิตมิได้มีความแตกต่างจากคนโดยทั่วไป กล่าวคือ การทำงาน

การศึกษา การเดินทาง การพักผ่อน การออกกำลังกาย และการดูแลครอบครัว หากแต่ความแตกต่างที่มีอยู่นั้นคือการมีวิถีปฏิบัติทางศาสนาประจำวันนั้นคือการละหมาดตามหลักปฏิบัติของศาสนา หากแต่การแต่งกายและมีผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ภายนอกนั้นพบเห็นได้ไม่มาก ยกเว้นในสถาบันการศึกษาทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและโรงเรียน สำหรับการรับประทานอาหารนั้นมีร้านอาหารมุสลิมจำนวนมากเปิดให้บริการจึงมิได้เป็นข้อจำกัดแต่อย่างใด⁴

อย่างไรก็ตามในวัตรปฏิบัติดังกล่าวก็อาจมีความแตกต่างจากมุสลิมในพื้นที่ปริมณฑลรอบนอกกรุงเทพฯ อาทิ เขตมีนบุรี คลองสามวา เขตหนองจอก และบางส่วนของเขตลาดกระบัง สำหรับตัวอย่างพื้นที่ปริมณฑลที่สำคัญ อาทิ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น เพราะลักษณะของที่อยู่อาศัยมีความเป็นชุมชนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ไปมาหาสู่กันตลอดเวลา ที่ตั้งแหล่งชุมชนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพหลักโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม อาทิ การทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก และการเลี้ยงปลา รวมถึงอาชีพเฉพาะทาง เช่น ช่างไม้ ช่างเฟอร์นิเจอร์ และช่างตัดผม พ่อค้า แม่ค้าอาหาร เป็นต้น ซึ่งนับเป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันอีกด้วย ลักษณะของการอาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันดังกล่าว นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลอิทธิพลอย่างสูงต่อ

ความแตกต่างในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม 2 กลุ่มดังกล่าว

สำหรับการประพัติตนของชาวมุสลิม ซึ่งได้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากดินแดนภาคใต้เข้ามาตั้งบ้านเรือนและอาศัยในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลนับจากยุคแรกเริ่มจนกระทั่งราวปี พ.ศ. 2532 มิได้มียึดหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัดมากนัก โดยเฉพาะด้านการแต่งกายและการประกอบศาสนกิจประจำวัน จนกระทั่งกลุ่มญะมาอัตตั้งขึ้น⁵ ซึ่งเป็นกลุ่มเผยแพร่ศาสนาในเอเชียใต้ชื่อ “เมอลานา มุหะมัด อิลยาส” ผู้ก่อตั้งกลุ่ม ซึ่งเป็นการตีความในแบบฉบับของตน ได้เข้ามาเชิญชวนให้ชาวมุสลิมเคร่งครัดในจารีตแบบดั้งเดิมด้วยการคลุมฮิญาบที่เรียกว่า “ผ้าอะฮ์วะห์” รวมถึงการปฏิบัติตนตามหลักมุสลิมประจำวัน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

⁴ พื้นที่ชั้นในที่มีชุมชนมุสลิมอาศัยอยู่หนาแน่น อาทิ เขตพระนคร เขตราชเทวี พระโขนง เขตบางกะปิ ส่วนใหญ่มักอยู่ติดกับแม่น้ำ คลองโดยเฉพาะคลองแสนแสบ คลองพระโขนง และเป็นพื้นที่ที่ราบลุ่มเป็นเรือสวนไหล่นาหรือท้องทุ่งหรือเดิมที่เป็นเคยเป็นพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ มาก่อนทั้งสิ้น และมาจากหลายเชื้อชาติ อาทิ มุสลิมเชื้อสายปากีสถาน เชื้อสายอาหรับ เชื้อสายอินโด และเชื้อสายมลายู ทั้งนี้แหล่งชุมชนสำคัญ อาทิ ชุมชนบ้านครัว ชุมชนย่านถนนอิสรภาพ ชุมชนราชเทวี ชุมชนย่านสารกร-บางรัก - สีลม และชุมชนต่างๆ เลียบคลองพระโขนง คลองแสนแสบตลอดแนวจรดถึงบางกะปิ มีนบุรี หนองจอก

⁵ กลุ่มดังกล่าวได้รับการตั้งขึ้นในราวต้นศตวรรษ 1930 เพื่อฟื้นฟูหลักศาสนาอีกครั้ง

ในชุมชนมาเลย์มุสลิมในแนวทางที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตนมากขึ้นเป็นลำดับจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (นิพนธ์ โชะเฮง, สัมภาษณ์, 2559) การหวนกลับมายึดหลักการทางศาสนาที่มากขึ้นดังกล่าว ทำให้กิจกรรมประเพณีภายในท้องถิ่นและชุมชนที่ยึดโยงภายใต้ศาสนาอื่นที่ชาวมาเลย์มุสลิมเคยเข้าร่วมได้ลดน้อยลงเป็นลำดับจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกรณีดังกล่าวมิได้ทำให้เกิดความแปลกแยกในความสัมพันธ์กับชุมชนศาสนาอื่นๆ ด้วยชุมชนที่มีเชื้อมุสลิมมีความเข้าใจในหลักปฏิบัติทางศาสนาเป็นอย่างดี โดยความเข้าใจดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ในอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ทำสวน (ลุงเล็ก, สัมภาษณ์, 2559)

อัตลักษณ์⁶ ในวิถีชีวิตประจำวันและจารีตภายใต้วิถีอิสลามในกรุงเทพฯและปริมณฑล

จากสภาพความเป็นอยู่และสถานภาพของชาวมาเลย์มุสลิมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีข้อสังเกตบางประการที่สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานหรือชุมชนมุสลิม (2) การประกอบอาชีพ (3) การศึกษาและภาษา (4) วิถีความเป็นมุสลิมในชีวิตประจำวัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหรือชุมชนมุสลิม ยังคงมีลักษณะอยู่รวมเป็นกลุ่มก้อนกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเกราะป้องกันอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ในขณะที่เดียวกันยังช่วยสร้างอำนาจในการต่อรองกับอำนาจและอิทธิพลของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องในเชิงนโยบายการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าและความเจริญของชุมชน การต่อรองดังกล่าวนำมาสู่เหตุผลที่รัฐต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชนมุสลิมในหลายรูปแบบและโครงการ อาทิ โครงการพัฒนาสาธารณสุขประเภทต่างๆ ได้แก่ ถนนหรือเส้นทางคมนาคม ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สุขอนามัย สาธารณสุข รวมถึงนโยบายด้านสังคม เช่น การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การส่งเสริมกีฬาชุมชน ห้างสมุดชุมชน เป็นต้น ขณะเดียวกันยังสนับสนุนและส่งเสริมด้านเศรษฐกิจทั้งการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ในชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาและส่งเสริมด้านการศึกษา

⁶ อัตลักษณ์ มีความหมายสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับชาติพันธุ์ หรือความเป็นชุมชนท้องถิ่น ความหมายโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม มีความเป็นพลวัตมิใช่สิ่งที่มีอยู่/เกิดขึ้นจากตัวของมันเอง มีทั้งระดับปัจเจกและระดับร่วมของกลุ่มในลักษณะความเหมือน (กัน) ของสมาชิก โปรดดูเพิ่มเติมใน Richard Jenkin. (1996). Social Identity. London and New York: Routledge, pp. 3-4.

ประการที่สอง การประกอบอาชีพ สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลต่อวิถีชีวิตของคนสังคมสมัยใหม่อย่างยิ่ง สำหรับชาวมาเลย์มุสลิมแล้วก็ได้มีได้พลิกผันกับกระแสโลกดังกล่าว อาชีพและการทำงานจึงขึ้นอยู่กับโอกาสและทางเลือกของแต่ละคน จิระ (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) อายุ 58 ปี เป็นชาวมาเลย์มุสลิมซึ่งย้ายมาเกิดและเติบโตในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีพื้นฐานการเรียนจากโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่ หลังจากนั้นจึงย้ายมาเรียนโรงเรียนชั้นนำด้านการศึกษาของชาวมุสลิมในโรงเรียนอิสลามวิทยาลัย⁷ และเดินทางไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงในกลุ่มประเทศอาหรับ โรงเรียนมุสลิมแห่งนี้นับเป็นสถานศึกษาซึ่งเป็นที่วางรากฐานสำคัญที่มีผลต่อความก้าวหน้าในชีวิตหลายประการ เพราะเป็นที่รวมของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงด้านการเมืองของชาวมาเลย์มุสลิมในประเทศ ทำให้ในเวลาต่อมาจิระได้เข้าไปมีบทบาทในการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองหลายตำแหน่งและนับเป็นความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิตใน

ระดับหนึ่ง อาชีพและวิถีชีวิตดังกล่าวนับได้ว่าแตกต่างจาก บังเสริม (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) อายุ 53 ปี ครอบครัวมีอาชีพทำนา⁸ มีบุตรชายเรียนในโรงเรียนละแวกบ้าน บังเสริมเกิดและเติบโตในเขตหนองจอกกรุงเทพฯ หากแต่โดยพื้นฐานแล้วมีเชื้อสายเป็นชาวมาเลย์มุสลิมเช่นกัน พื้นเพครอบครัวเป็นชาวจีน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเครือญาติที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคใต้ แต่ตัวเขาเองมีโอกาสเดินทางไปยังพื้นที่ดังกล่าวบ่อยครั้งมาก มีเพียงภรรยาและบุตรชายที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่เคยได้ลงไปเยี่ยมญาติในจังหวัดภาคใต้ หากแต่กลับเป็นญาติๆ เท่านั้นที่เดินทางมาเยี่ยมเยียนบ้างในลักษณะนานๆ ครั้ง ชีวิตประจำวันของบังเสริมดำเนินไปอย่างเรียบง่าย มีความสุขกับการลงแรงไถนา หวานเมล็ดพันธุ์ ให้อุปโภคบริโภค พืชผักผลไม้ เก็บเกี่ยวผลผลิต พบปะพูดคุยปรึกษาหารือและร่วมกิจกรรมของชุมชนที่เขาอาศัยอยู่กับเพื่อนบ้านและเพื่อนอาชีพทั้งชาวพุทธและมุสลิมสำหรับ บังเปีย (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) ชายวัยสูงอายุมากกว่า 60 ปี แนวคิด ค่านิยมและการประกอบอาชีพมิได้แตกต่างจากบังเสริมมากนัก กล่าวคือ เป็นชาวนาและรับจ้างทั่วไป ยามว่างเข้าสวนหาปลาและสัตว์น้ำตามท้องร่องที่นา รวมถึงดูแลคอกที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ บังเปียจึงเป็นมาเลย์มุสลิมที่มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายภายใต้ชุมชนสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในพื้นที่

⁷ นับเป็นโรงเรียนเอกชนอิสลาม ที่เปิดสอนสามัญและสอนศาสนาที่มีชื่อเสียงในยุคแรกๆ ของประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย นักการเมืองและชนชั้นนำในสังคมมุสลิมของประเทศไทยจำนวนมากล้วนเคยผ่านการศึกษาจากที่นี่ รวมถึงนักวิชาการในประเทศมาเลเซีย เช่น ศ.ดร.วัน สุไลมาน อดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ ณ Universiti Insaniah, Malaysia, สำหรับศิษย์เก่าคนไทยที่มีชื่อเสียง อาทิ นายวัน มูหะหมัด นอร์มะทา รวมถึงกลุ่มนักวิชาการในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในปัจจุบัน

⁸ มีอาชีพทำนาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ มีที่ดินของตนเองราว 2 ไร่ ยึดอาชีพทำนาหลังเรียนจบ อดีตนั้นเขาที่ดินทำนากว่า 70 ไร่ ปัจจุบันเจ้าของที่นาได้ซื้อคืนและบริจาคให้ส่วนราชการก่อสร้างโรงพยาบาลศูนย์ ย่านคลองลำเจ็ดยี่ คุ้มชัย เขตหนองจอก

การเลือกสถานที่เรียนนับตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของคนเชื้อสายมาเลย์มุสลิมในพื้นที่เขตชั้นในกรุงเทพฯ อาจมีความแตกต่างจากพื้นที่ปริมณฑล ทั้งนี้ด้วยปัจจัยหลายประการ แต่ที่มีผลมากคือ ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพรวมถึงการอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนด้วย เชื้อสายมาเลย์มุสลิมซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองย่อมมีโอกาสที่มากกว่า ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลต่อทัศนคติ ค่านิยม และการมองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ดีกว่า ดังนั้นจึงมีผลต่อการส่งเสริมการศึกษาให้แก่บุตรหลานที่แตกต่างออกไปด้วย

เช่นเดียวกันกับบังเสริม (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) ซึ่งมีบุตรชาย 2 คน ทั้งสองเข้าเรียนในโรงเรียน

**สุบินมีทัศนคติและมุมมอง
ต่อการศึกษาของหลาน
ของตนเองแตกต่างออกไป
โดยมองว่าการศึกษา
เป็นพื้นฐานสำคัญ
สำหรับอนาคตของเด็กรุ่นใหม่
ทางเลือกและความก้าวหน้า
จำเป็นต้องมีการวางแผน
และสร้างโอกาสให้แก่พวกเขา**

ใกล้บ้านเป็นโรงเรียนสามัญซึ่งมีทั้งนักเรียนอิสลามและนักเรียนพุทธเรียนร่วมกัน ในขณะที่ทัศนคติและค่านิยมทางการศึกษาที่มีต่อตัวลูกนั้นตัวเขาเองมิได้ตั้งเงื่อนไขแต่ประการใด ขึ้นอยู่กับโอกาสและความต้องการของลูกมากกว่าต่อความเห็นดังกล่าว นาเดียร์ (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) อธิบายว่า ตนเองนั้นในช่วงประถมศึกษาเลือกเรียนโรงเรียนสามัญของรัฐเพราะพ่อแม่เห็นว่ามีความทันสมัยและน่าจะดีกว่าการเรียนที่เน้นเพียงด้านศาสนา พ่อแม่มิได้ส่งให้เรียนในโรงเรียนที่มีเฉพาะนักเรียนมุสลิม แต่ได้เรียนศาสนาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ปัจจุบันเรียนมหาวิทยาลัยเลือกเรียนในสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยวโดยได้รับทุนจากมหาวิทยาลัย เพราะเห็นว่าตลาดแรงงานต้องการสูงและมีอนาคตที่ดีในปัจจุบัน

สำหรับสุณี (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) อายุ 62 ปี นั้น เครือญาติและครอบครัวดั้งเดิมอาศัยอยู่ในเขตห้วยขวาง แต่ต่อมาได้แยกครอบครัวและมาอาศัยในพื้นที่ชุมชนเขตหนองจอก ละแวกใกล้เคียงกับบังเสริม และบังเป็ย เดิมทีทำงานในบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมในย่านลาดกระบัง (ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน) สุณีนี้นั้นมีทัศนคติและมุมมองต่อการศึกษาของหลานของตนเองแตกต่างออกไป โดยมองว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับอนาคตของเด็กรุ่นใหม่ ทางเลือกและความก้าวหน้าจำเป็นต้องมีการวางแผนและสร้างโอกาสให้แก่พวกเขา ด้วยอาชีพการทำนา และรับจ้างทั่วไปแบบดั้งเดิมของคนในพื้นที่ซึ่งยังคงดำเนินอยู่นั้นไม่สามารถทนกระแสการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้ ทัศนคติและมุมมองดังกล่าวของสุณี ส่วนหนึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลมาจากพื้นฐานภูมิหลังด้านการศึกษาซึ่งเคยเดินทางไปศึกษาด้านภาษาในประเทศอาหรับมาหลายปี

โดยสรุป ภาษาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาด้านศาสนาแล้ว โดยรวมยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาอาหรับตามแบบฉบับดั้งเดิมในระดับหนึ่ง โดยปรากฏว่ามีการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรหลานได้เรียนภาษาอาหรับในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนตามมัสยิดต่างๆ ทั้งนี้โดยเฉพาะมัสยิดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนในพื้นที่ปริมณฑลหรือพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ หากแต่ในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพฯ อาจไม่ปรากฏชัดเจน การสนับสนุนด้านการเรียนภาษาดังกล่าวนับเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในกลุ่มประเทศมุสลิม โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและประเทศตะวันออกกลางในอนาคต การให้ความสำคัญต่อการเรียนภาษาดังกล่าวปรากฏดังคำอธิบายของ สุณี (ชื่อเล่น, สัมภาษณ์, 2559) ดังนี้

“ตอนนี้ก็ส่งหลานไปเรียนภาษาตอนเย็นๆ ในมัสยิด เป็นภาษาอาหรับ ภาษานี้มันสำคัญทำให้เขาพวกเขา อ่าน พูด เขียนได้ จะทำให้ อ่านคำสอนที่มีในหนังสือคัมภีร์ฯ ได้ดี เราต้องรักษาเรื่องอย่างนี้ไว้ไม่อย่างนั้นโตๆ ไป จะเรียนยากมาก นี่ก็ต้องสอนเองด้วย จะได้มีพื้นฐาน โตขึ้นจะเป็นเรียนที่ไหนก็สบาย”

ประการที่สี่วิถีความเป็นมุสลิมในชีวิตประจำวัน นับเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักศาสนากับการดำเนินชีวิตซึ่งพบเห็นได้โดยทั่วไปในพื้นที่ปริมณฑลหรือพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ชุมชนมุสลิมในเขตเมืองในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เป็นผลมาจากความแตกต่างด้านอาชีพและลักษณะเฉพาะของที่มีในพื้นที่เกษตรกรรม โดยชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมในเขตเมืองจะมีอาชีพหลักทั้งในฐานะข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท หรือเจ้าของกิจการ นักธุรกิจ ค้าขาย วิถีชีวิตจึงดำเนินไปบนความเร่งรีบและสับสนวุ่นวายเหมือนเช่นคนในสังคมเมืองใหญ่โดยทั่วไป ในขณะที่ชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ปริมณฑลจะมีลักษณะของความเป็นชาวบ้านเหมือนสังคมชนบทโดยทั่วไป กล่าวคือตื่นเช้าเข้าสวน ลงแปลงนา หรือค้าขายภายในบริเวณบ้านพักอาศัย และบางรายก็ค้าขายตามตลาดนัดในช่วงเย็น และปฏิบัติศาสนกิจทั้งการละหมาดประจำวันทั้งในมัสยิดและที่พักสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจที่ชาวมุสลิมให้ความสำคัญนอกเหนือจากการปฏิบัติประจำวันแล้ว การละหมาดใหญ่ในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นตามมัสยิดต่างๆ ทั้งในเขตเมืองและปริมณฑลจึงคลาคล่ำไปด้วยชาวมุสลิม โดยมีรถยนต์ส่วนตัวในหลาเกียหือ

หลายระดับราคา รวมถึงรถการเกษตร รถมอเตอร์ไซด์ จอดเรียงรายเต็มลานจอดรถและคันหลาออกมาออกไปตามริมถนนรอบมัสยิด

ขณะเดียวกันในเดือนถือศีลอดหรือเดือนรอมฎอน นับเป็นอีกช่วงเวลาที่สำคัญของชาวมุสลิมกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่ต่างปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของศาสนา การเข้ามัสยิดในช่วงเย็นในแต่ละวันในช่วงเวลาหลังการออกบวชเพื่อละหมาดและร่วมกิจกรรมนับเป็นสิ่งที่ยุสลิมให้ความสำคัญเสียงประกาศและคำอธิบายบอกกล่าวจึงกระจายทั่วพื้นที่ชุมชนในทุกๆ วัน เป็นที่คุ้นเคยของชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม

การเกิดและคงอยู่ของอัตลักษณ์ความเป็นมาเลียมุสลิมกรุงเทพฯ และปริมณฑล กรณีดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่าภูมิศาสตร์ของชุมชนชานาก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในพื้นที่ทางนิเวศ (ecological space) (กนกวรรณ มะโนรมย์, 2547, น.93-112) เป็นอัตลักษณ์สังคมชานาก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางชุมชนสังคมและระบบเศรษฐกิจ นำมาซึ่งการสร้างและรักษาศูนย์กลางศรัทธาในศาสนา

unasu

การดำรงอยู่ของจิตสำนึกและจารีตในความเป็นมาเลียมุสลิมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่นับได้ว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ด้วยอิทธิพลและปัจจัยนานาประการที่เกี่ยวข้อง การปรับตัวด้วยการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติบางประการเพื่อให้สามารถรองรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่กล่าวได้ว่ายากต่อการหลีกเลี่ยง เหตุผลอันเป็นคำอธิบายที่ชัดเจนอาจพบได้น้อยมากและมักถูกโต้แย้ง ถกเถียง รวมถึงการตั้งคำถามที่มากมายในความเป็นมาเลียมุสลิมภายใต้บริบทของสังคมเศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่ที่มีใช้ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาติพันธุ์จึงอาจเป็นคำอธิบายที่ลงตัวได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ทั้งการจัดการ/จัดสรรผ่านนโยบาย แผนและโครงการของรัฐที่มีงบประมาณสนับสนุนในหลากหลายรูปแบบ อาจเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผลได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือเป็นทั้งการป้องกัน/จัดการ/ต่อรองเพื่อให้มีอำนาจในการจัดการ/จัดสรรทรัพยากรในพื้นที่/ชุมชน/สังคมที่อาศัยอยู่ซึ่งประเด็นดังกล่าวก็อาจดำเนินไปในลักษณะเช่นเดียวกันคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมไทย

ภายใต้การกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ชาวมาเลย์มุสลิมจึงมีทั้งการรักษา/ปกป้อง/ผสมกลมกลืน แนวคิด ค่านิยมและทัศนคติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงวัฒนธรรม และภาษา เป็นไปทั้งการจัดการโดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในความเป็นมาเลย์มุสลิม และผลพลอยได้จากการเปลี่ยนแปลงในแนวคิด ค่านิยม ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐและสังคม กล่าวคือ สังคมหลังสมัยใหม่ (post-modernist) ยอมรับและสนับสนุนอำนาจรอบนอกที่เป็นสิ่งตรงกันข้ามกับอำนาจแบบศูนย์กลาง ซึ่งถูกลดทอนความสำคัญลงเป็นลำดับ มาเลย์มุสลิมในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงมีพื้นที่และอำนาจในการจัดการตนเองที่เปิดกว้าง ให้สามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนทั้งในระดับปัจเจกและสังคมได้มากขึ้นในปัจจุบัน

สำหรับความเหมือนของชาวมาเลย์มุสลิมในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลกับความเป็นคนไทย ปรากฏในระบบการศึกษาและอาชีพ รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งประเด็นหลังนี้แม้ว่าอาจมีสำเนียงที่แตกต่างไปบ้างก็เป็นความแตกต่างเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่ระบบการศึกษานับเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสลายกลายเป็นไทยมากที่สุด ด้วยการศึกษาในระบบสามัญที่ใช้ในปัจจุบันมุ่งเน้นการเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งในภาษา วัฒนธรรม สังคมและประวัติศาสตร์ของชาติไทยกลางมากกว่าประวัติศาสตร์และภาษาอื่นๆ ซึ่งหากจะมีอยู่ก็มักเป็นตัวเลือกที่ผู้เรียนสนใจหรือต้องการศึกษาเพิ่มเติม เช่นเดียวกับด้านอาชีพ ซึ่งปัจจุบันมาเลย์มุสลิมมีโอกาสด้านอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นอยู่กับโอกาสและความรู้ความสามารถ มิได้จำกัดหรือมีทางเลือกเพียงด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่ชาวมาเลย์มุสลิมมีทักษะหรือมีองค์ความรู้มากสุดในอดีต

สำหรับความเหมือน
ของชาวมาเลย์มุสลิม
ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล
กับความเป็นคนไทย
ปรากฏในระบบการศึกษาและอาชีพ
รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
ซึ่งประเด็นหลังนี้แม้ว่าอาจมีสำเนียง
ที่แตกต่างไปบ้าง
ก็เป็นความแตกต่างเล็กน้อยเท่านั้น
ในขณะที่ระบบการศึกษานับเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสลาย
กลายเป็นไทยมากที่สุด

สำหรับการรักษาอัตลักษณ์นั้นปรากฏผ่านวิถีความเป็นมุสลิมหรือการดำเนินชีวิตภายใต้หลักปฏิบัติทางศาสนา กล่าวคือ ชาวมาเลย์มุสลิมยังคงรักษาความเป็นตัวตนผ่านการแต่งกาย การประกอบศาสนกิจ และการบริโภคอาหาร รวมถึงการร่วมพิธีกรรมต่างๆ ของชาวมุสลิม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนศาสนาเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ รวมถึงการที่ครอบครัวของชาวมาเลย์มุสลิมให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้เรียนภาษาอาหรับ รวมถึงมลายูเพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนและการศึกษาด้านศาสนาทั้งในและต่างประเทศอีกด้วย ■

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ มะโนรมย์. (2547). อัตลักษณ์ทางสังคมชาวประมงแม่น้ำมูลตอนล่าง. ใน **วาทกรรมอัตลักษณ์**, กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการพัฒนากับการรักษาอัตลักษณ์ของ **มุสลิมในพื้นที่รอบนอกกรุงเทพมหานคร**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2530). จากวานรถึงเทวดา: มาร์กซิสต์และมานุษยวิทยา มาร์กซิสต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ. (2554). **ชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ: เมื่ออิสลามเป็นฐานและเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จักรวาลทัศน์.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2550). “ความขัดแย้งและความรุนแรงในภาคใต้ของไทย”. ใน **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์**, 1(1), 77-79.
- Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. New York: Prentice-Hall, Inc.
- Garfinkel, H. (1974). The origins of the term ethnomethodology. in R. Turner (Ed.), *Ethnomethodology* (pp.15-18). Harmondsworth: Penguin.
- Garfinkel, Harold. (1984). *Studies in Ethnomethodology*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens, Anthony. (1991). *The Sequence of Modernity*. (2nded.). United Kingdom: Polity Press.
- Zaner, Richard M. (1961). Theory of Intersubjectivity: Alfred Schutz. *Social Research*, 28(1), 71-93.

สัมภาษณ์

- จิรภู่ (ชื่อเล่น). (10 มิถุนายน 2559). มุสลิมซึ่งมีถิ่นเกิดในสามจังหวัดชายแดนใต้ ในอดีตเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลายตำแหน่ง ปัจจุบันเป็นนักธุรกิจด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- นิพนธ์ โชะเฮง. (10 มิถุนายน 2559). นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญด้านมุสลิม. สัมภาษณ์.
- บังดี (ชื่อเล่น). (1 มิถุนายน 2559). ชาวมุสลิมในพื้นที่คู้ซายฝั่งเหนือ ถนนมิตรไมตรี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- บังเสริม (ชื่อเล่น). (1 มิถุนายน 2559). ชาวมุสลิมในพื้นที่คู้ซายฝั่งเหนือ ถนนมิตรไมตรี-คู้คลองสิบ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- บังเปีย (ชื่อเล่น). (2 มิถุนายน 2559). ชาวมุสลิมในพื้นที่คู้ซายฝั่งเหนือ ถนนมิตรไมตรี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- ลุงเล็ก (ชื่อเล่น). (17 มิถุนายน 2559). ชาวไทยพุทธในพื้นที่ถนนคู้คลองสิบ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- สุนี (ชื่อเล่น). (30 พฤษภาคม 2559). ชาวมุสลิมในพื้นที่คู้ซายฝั่งเหนือ ถนนมิตรไมตรี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- นาเดียร์ (ชื่อเล่น). (21 มิถุนายน 2559). นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง เป็นมุสลิมในพื้นที่คลอง 18 ตำบลบางน้ำเปรี้ยว อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา. สัมภาษณ์.

